

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

Nr. 1760/C/3637/III-5/2016

3 noiembrie 2016

Punct de vedere înaintat la Înalta Curte de Casație și Justiție la 3 noiembrie 2016

Doamnei

judecător Iulia Cristina TARCEA

PREȘEDINTELE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

Stimată doamnă președinte,

În referire la adresa dvs. nr. 1638 din 30 septembrie 2016, am onoarea să vă transmit, alăturat, **punctul de vedere formulat de Ministerul Public** în problema de drept care formează obiectul **dosarului nr. 22/2016** al Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul competent să judece recursul în interesul legii vizând: „**admisibilitatea exercitării căii extraordinare de atac a recursului împotriva încheierilor prin care a fost întrerupt cursul judecății, pronunțate de instanțele de apel, în situația în care apelul este ultima cale de atac**”, cu termen pentru depunerea raportului la 30 noiembrie 2016 și termen de judecată la data de 23 ianuarie 2016.

Potrivit actului de sesizare reprezentând recursul în interesul legii declarat de **Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție**, în

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

această problemă de drept instanțele nu au un punct de vedere unitar, după cum urmează:

I. Într-o primă opinie, s-a apreciat că este **inadmisibil recursul formulat împotriva încheierii de suspendare a judecării cauzei, pronunțate de o curte de apel, în cazul în care această instanță judecă în ultimă cale de atac.**

În argumentarea acestei opinii, s-a reținut că, potrivit prevederilor art. 124 alin. (2) Cod procedură civilă¹, incidentele procedurale se soluționează de instanța în fața căreia se invocă, astfel încât hotărârilor prin care acestea se soluționează le este aplicabil, ca regulă, regimul juridic al hotărârilor pronunțate de acea instanță, inclusiv în privința căilor de atac, respectiv a condițiilor și termenelor prevăzute de lege pentru declararea căilor de atac, în virtutea principiului *accessorium sequitur principale*, ceea ce înseamnă că derogările trebuie să fie expres prevăzute de lege.

Art. 414 alin. (1) din Codul de procedură civilă, ce reglementează hotărârea dată asupra suspendării judecării, conține o excepție de la principiul *accessorium sequitur principale* în ceea ce privește regimul juridic al căii de atac în privința acestui incident procedural, astfel încât, fiind o normă de excepție, este de strictă interpretare și aplicare.

Derogarea instituită prin această normă privește exclusiv calea de atac – în sensul că este vorba despre recurs, chiar dacă hotărârea asupra

¹ Art. 124. - (2) *Incidentele procedurale sunt soluționate de instanța în fața căreia se invocă, în afară de cazurile în care legea prevede în mod expres altfel.*

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

fondului este susceptibilă de apel - și posibilitatea exercitării separate a acestuia [ca derogare de la dispozițiile art. 466 alin. (4) Cod procedură civilă²].

Legiuitorul nu a intenționat, însă, vreo derogare în privința termenului de exercitare a căii de atac, dar nici în ceea ce privește admisibilitatea căii de atac în situațiile în care hotărârea de fond nu este supusă apelului sau recursului. O asemenea excepție ar fi trebuit expres prevăzută, astfel cum legiuitorul a procedat în cazul altor incidente procedurale [de exemplu, în cazul recuzării, prin dispozițiile art. 53 alin. (1) Cod procedură civilă³], ceea ce nu s-a întâmplat în ipoteza suspendării judecătii.

Ca atare, în absența unei derogări exprese, nu se poate considera că recursul este admisibil și în acele situații în care hotărârea de fond este definitivă.

De asemenea, s-a mai reținut că art. 21 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 76/2012, prevede că „secția I civilă, secția a II-a civilă și secția de contencios administrativ și fiscal ale Înaltei Curți de Casație și Justiție judecă recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de curțile de apel și a altor hotărâri, în cazurile prevăzute de lege, precum și recursurile declarate împotriva hotărârilor nedefinitive sau a actelor judecătorești, de orice natură, care nu pot fi atacate pe nicio altă cale, iar cursul judecătii a fost întrerupt în fața curților de apel”.

² Art. 466. - (4) Împotriva încheierilor premergătoare nu se poate face apel decât odată cu fondul, afară de cazul când legea dispune altfel;

³ Art. 53. - (1) Încheierea prin care s-a respins recuzarea poate fi atacată numai de părți, odată cu hotărârea prin care s-a soluționat cauza. Când această din urmă hotărâre este definitivă, încheierea va putea fi atacată cu recurs, la instanța ierarhic superioară, în termen de 5 zile de la comunicarea acestei hotărâri.

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

În consecință, nici acest temei din legea specială nu ar permite reținerea caracterului admisibil al recursului întrucât, pe de o parte, încheierea de suspendare a soluționării apelului nu este o hotărâre nedefinitivă, iar pe de altă parte, o hotărâre judecătorească (încheierea de suspendare) nu poate fi calificată drept un act judecătoresc, de orice natură, teza finală a textului citat fiind alternativă ipotezei hotărârii nedefinitive și, prin urmare, aplicabilă situațiilor în care obiectul recursului este un alt act al instanței decât o hotărâre judecătorească nedefinitivă [hotărârile judecătorești fiind sentințe, decizii ori încheieri, conform art. 424 alin. (1) - (5) Cod procedură civilă].

II. Într-o altă opinie, s-a statuat în sensul că, recursul formulat împotriva încheierii prin care a fost suspendată judecata, este admisibil, indiferent că încheierea de suspendare a fost pronunțată de instanța de apel într-o cauză în care hotărârea ce urma a se da asupra fondului, este sau nu definitivă.

Astfel, s-a reținut că recursul împotriva unei încheieri de suspendare a judecății cauzei pronunțată de o judecătorie, un tribunal sau o curte de apel este admisibil, indiferent că procesul se finalizează cu o hotărâre nedefinitivă sau definitivă, întrucât norma cuprinsă în teza I a alin. (1) al art. 414 Cod procedură civilă nu face distincție, după cum încheierea de suspendare a judecății este pronunțată într-o cauză în care hotărârea care finalizează procesul este sau nu definitivă.

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

Textul reglementează o singură excepție de la regula posibilității atacării separate a încheierii de suspendare a judecării cauzei, respectiv potrivit tezei a II-a a alin. (1) al art. 414 Cod procedură civilă, numai când suspendarea judecării a fost dispusă de Înalta Curte de Casație și Justiție, hotărârea fiind definitivă, iar recursul declarat împotriva unei încheieri de suspendare a judecării cauzei pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție este inadmisibil.

Prin urmare, alin. (1) al art. 414 Cod procedură civilă prevede expres și neechivoc că măsura suspendării judecării oricărui proces, cu excepția celui care se desfășoară în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție, este supusă căii de atac a recursului.

Voința legiuitorului de a reglementa expres o cale de atac împotriva încheierii de suspendare a cursului procesului este justificată de necesitatea de a supune cenzurii instanței superioare orice prelungire de natură a afecta termenul rezonabil de soluționare a cauzei, componentă a dreptului la un proces echitabil, la care face referire art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului și libertăților fundamentale.

Regula, în ceea ce privește calea de atac împotriva încheierii de suspendare a cursului procesului, instituită de art. 414 alin. (1) teza I Cod procedură civilă, este aceea că încheierea poate fi atacată cu recurs, în mod separat de hotărârea care se pronunță pe fondul cauzei, la instanța ierarhic superioară, singura excepție de la această regulă fiind menționată în teza a II-a a art. 414 Cod procedură civilă.

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

Criteriile de identificare a instanței competente a se pronunța asupra incidentului procedural al suspendării procesului și asupra recursului declarat împotriva încheierii pronunțate de această instanță sunt exprimate neechivoc în cuprinsul art. 414 alin. (1) Cod procedură civilă, motiv pentru care acest articol trebuie interpretat potrivit principiului "*ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*".

O interpretare sistematică a art. 414 alin. (1) Cod procedură civilă, realizată în scopul limitării căii de atac a recursului în funcție de căile de atac care pot fi exercitate împotriva hotărârii care se va pronunța în procesul în care s-a ivit incidentul procedural al suspendării, se îndepărtează de la scopul urmărit de legiuitor și adaugă la lege.

De vreme ce legiuitorul a prevăzut expres în teza a II-a a art. 414 alin. (1) Cod procedură civilă că nu este deschisă calea de atac a recursului numai în cazul în care suspendarea a fost dispusă de Înalta Curte de Casație și Justiție, nu poate fi primită nici o altă interpretare menită să lărgască interdicția de a exercita recurs.

Totodată, s-a mai reținut că nici art. 124 alin. (2) Cod procedură civilă nu limitează aplicarea art. 414 alin. (1) din același cod, întrucât nu stabilește o interdicție expresă de formulare a recursului împotriva încheierii prin care s-a dispus sau menținut suspendarea cursului procesului, ci se referă doar la competența de soluționare a incidentelor procedurale (în categoria cărora intră și suspendarea procesului).

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

Mai mult, textul art. 414 din Codul de procedură civilă dă competența de soluționare a recursului în favoarea instanței ierarhic superioare celei menționate în art. 124 alin. (2), deci vine în completarea acestui articol, astfel că nu există nici un argument care să susțină concluzia că art. 124 alin. (2) ar limita în vreun mod aplicabilitatea art. 414 Cod procedură civilă.

Altfel spus, art. 124 alin. (2) și art. 414 alin. (1) Cod procedură civilă reglementează competența de soluționare a cererii de suspendare a procesului, respectiv a recursului declarat împotriva încheierii prin care se dispune această măsură. Prin urmare, nu există nici un argument care să susțină concluzia că încheierilor care soluționează incidentele procedurale le este aplicabil, ca regulă, regimul juridic al hotărârilor pronunțate pe fond de acea instanță, inclusiv în privința căilor de atac, și care să atragă aplicarea în cauză a principiului „*accessorium sequitur principale*”.

Nici art. 21 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 76/2012, nu prevede o astfel de posibilitate.

Conform acestui text de lege, „secția I civilă, secția a II-a civilă și secția de contencios administrativ și fiscal ale Înaltei Curți de Casație și Justiție judecă recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de curțile de apel și a altor hotărâri, în cazurile prevăzute de lege, precum și recursurile declarate împotriva hotărârilor nedefinitive sau a actelor judecătorești, de orice natură, care nu pot fi atacate pe nicio altă cale, iar cursul judecății a fost întrerupt în fața curților de apel”.

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALȚA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

De vreme ce în noțiunea de „hotărâre”, la care se referă prima teză a acestui articol, intră și încheierile, astfel cum sunt enumerate în art. 424 alin. (5) Cod procedură civilă, iar art. 414 alin. (1) instituie o cale de atac explicită pentru ipoteza întreruperii cursului judecății în ipoteza suspendării acestuia, teza a II-a a art. 21 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 nu este aplicabilă.

Prin urmare, art. 21 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 nu împiedică formularea recursului împotriva încheierilor prin care se suspendă cursul procesului pendinte în fața instanțelor care vor pronunța pe fond hotărâri definitive.

Apreciez ca fiind în litera și spiritul legii opinia conform căreia, exercitarea căii extraordinare de atac a recursului împotriva încheierilor prin care a fost întrerupt cursul judecății, pronunțate de instanțele de apel, în situația în care apelul este ultima cale de atac, este admisibilă, având în vedere următoarele considerente:

§1. Argumente desprinse din perspectiva diacronică

În susținerea opiniei noastre invocăm, în primul rând, argumente rezultate din analiza evoluției în timp a dispozițiilor procesual civile ce au reglementat procedura suspendării judecării procesului.

§1.1. Astfel, în Codul de procedură civilă de la 1865, în varianta anterioară modificărilor survenite prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr.

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

138/2000⁴, instituția suspendării judecării era reglementată în dispozițiile art. 244 și 245, după cum urmează :

„Art. 244

Instanța poate suspenda judecata:

- 1. când dezlegarea pricinii atârână, în totul sau în parte, de existența sau neexistența unui drept care face obiectul unei alte judecări;*
- 2. când se ivesc indiciile unei infracțiuni, a cărei constatare ar avea o înrâurire hotărâtoare asupra hotărârii ce urmează să se dea.*

Suspendarea va dăinui până când hotărârea pronunțată în pricina care a motivat suspendarea a devenit irevocabilă.

Art. 245

Judecata reîncepe:

- 1. prin cererea de redeschidere făcută de una din părți, când ea s-a suspendat prin învoirea părților sau prin lipsa lor;*
- 2. prin cererea de redeschidere, făcută cu arătarea moștenitorilor, tutorelui, consiliului judiciar*), a celui reprezentat de mandatarul mort, a noului mandatar sau sindicului, în cazurile prevăzute de art. 243.”*

Din analiza acestor norme legale se poate constata că, în forma inițială, Codul de procedură civilă nu reglementa în mod explicit, nici actul prin care instanța dispunea suspendarea și nici calea de atac.

⁴ publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 479 din 2 octombrie 2000;

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

§1.2. Ulterior, urmare modificărilor aduse Codului de procedură civilă prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 138/2000, respectiv prin articolul 1 punctul 77 din acest act normativ, după articolul 244 anterior menționat, s-a introdus articolul 244¹ cu următorul cuprins:

"Art. 244¹

Asupra suspendării judecării procesului instanța, în toate cazurile, se va pronunța prin încheiere, care poate fi atacată cu recurs, în mod separat.

Recursul se poate declara cât timp durează suspendarea cursului judecării procesului, atât împotriva încheierii prin care s-a dispus suspendarea, cât și împotriva încheierii prin care s-a respins cererea de repunere pe rol a procesului."

În această redactare, Codul de Procedură Civilă prevedea astfel, că în toate cazurile, instanța se pronunță asupra suspendării judecării procesului, prin încheiere, încheiere ce putea fi atacată cu recurs, în mod separat.

§1.3. Prin Legea nr. 219 din 6 iulie 2005 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 138/2000 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă⁵, respectiv prin art.1 pct. 34 din lege, dispozițiile articolului 244¹ alineatul 1 introduse prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 138/2000, au fost modificate, dobândind următorul cuprins:

"Asupra suspendării judecării procesului, instanța se va pronunța prin încheiere care poate fi atacată cu recurs în mod separat, cu excepția celor pronunțate în recurs."

În conformitate cu aceste ultime modificări, asupra suspendării judecării procesului, instanța se pronunța prin încheiere, încheiere care putea fi

⁵ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.609 din 14 iulie 2005;

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

atacată cu recurs în mod separat și, ca un element de noutate față de vechea reglementare, se prevede că, această cale de atac este admisibilă doar în situația încheierilor de suspendare pronunțate în fond și apel, nu și în cazul celor pronunțate în recurs.

§1.4. Noul Cod de procedură civilă adoptat prin Legea nr. 134 din 1 iulie 2010,⁶ a adus modificări de substanță în ceea ce privește instituția suspendării judecării, mai exact, cu privire la calea de atac ce poate fi exercitată împotriva încheierii de suspendare a judecării cauzei, statuând prin dispozițiile art. 414 alineatul (1), în sensul că, *„asupra suspendării judecării procesului instanța se va pronunța prin încheiere, care poate fi atacată cu recurs, în mod separat, la instanța ierarhic superioară. Când suspendarea a fost dispusă de Înalta Curte de Casație și Justiție, hotărârea este definitivă.”*

Totodată, alineatul (2) al aceluiași text prevede că, *„recursul se poate declara cât timp durează suspendarea cursului judecării procesului, atât împotriva încheierii prin care s-a dispus suspendarea, cât și împotriva încheierii prin care s-a dispus respingerea cererii de repunere pe rol a procesului.”*

Astfel, se constată că, spre deosebire de reglementarea anterioară, care menționa în mod expres, în dispozițiile art. 244¹ alin. (1) din vechiul Cod de procedură civilă, inadmisibilitatea recursului împotriva încheierii de suspendare a judecării cauzei aflată în recurs, în actuala reglementare, se prevede în mod expres numai inadmisibilitatea căii de atac a recursului

⁶ Publicată în "Monitorul Oficial al României", Partea I, nr. 485 din 15 iulie 2010 și republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 247 din 10 aprilie 2015;

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

exercitată împotriva unei încheieri de suspendare pronunțată de către Înalta Curte de Casație și Justiție.

Prin urmare, apreciem că, în actuala reglementare, calea de atac a recursului, prevăzută de art. 414 alin. (1) din noul Cod de procedură civilă, este deschisă chiar și împotriva încheierilor pronunțate de o instanță de recurs, cu excepția Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Sinteza evoluției legislative în materie vine să conducă la concluzia în sensul că recursul este admisibil atât atunci când acesta este exercitat împotriva încheierilor de suspendare pronunțate de către instanțele de recurs (cu excepția Înaltei Curți de Casație și Justiție), cât și *a fortiori*, împotriva încheierilor de suspendare a judecării pronunțate de instanțele de apel, atunci când apelul este ultima cale de atac.

§2. Argumente desprinse din interpretarea literală a dispozițiilor art. 414 din Codul de procedură civilă

§2.1. În conformitate cu prevederile art. 414 din Codul de procedură civilă:

„(1) Asupra suspendării judecării procesului instanța se va pronunța prin încheiere, care poate fi atacată cu recurs, în mod separat, la instanța ierarhic superioară. Când suspendarea a fost dispusă de Înalta Curte de Casație și Justiție, hotărârea este definitivă.

(2) Recursul se poate declara cât timp durează suspendarea cursului judecării procesului, atât împotriva încheierii prin care s-a dispus suspendarea, cât și

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

împotriva încheierii prin care s-a dispus respingerea cererii de repunere pe rol a procesului.”

Din interpretarea literară a acestei norme legale rezultă, în primul rând, că actul de procedură prin care se dispune măsura suspendării judecății, indiferent de felul acestei suspendări – voluntară, de drept sau facultativă - este o încheiere.

Totodată, încheierea prin care instanța se pronunță asupra cererii de suspendare **nu este supusă apelului, ci numai recursului. Singura excepție de la calea de atac a recursului o constituie încheierea pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție.**

Recursul se poate declara cât timp durează suspendarea cursului judecării procesului, atât împotriva încheierii prin care s-a dispus suspendarea, cât și împotriva încheierii prin care s-a respins cererea de repunere pe rol a procesului.

Un argument extrem de important în sprijinul admisibilității exercitării recursului împotriva încheierilor de suspendare a judecății, pronunțate de instanțele de apel, este prevederea conform căreia, această cale de atac se exercită **în mod separat**, la instanța ierarhic superioară.

Prin urmare, dispozițiile art. 414 alin. (1) teza I din Codul de procedură civilă instituie o excepție de la regula consacrată de art. 466 alin. (4) din același cod, conform căreia, încheierile premergătoare pot fi atacate numai odată cu fondul, iar în situația în care hotărârea asupra fondului este definitivă, nu se mai poate exercita cale de atac nici împotriva încheierilor premergătoare.

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

De altfel, se observă și că, de la această regulă, art. 466 alin. (4) teza finală permite instituirea unor excepții, condiția impusă de text pentru aceste excepții fiind aceea a unei dispoziții legale exprese care permite atacarea separată a încheierilor premergătoare.

Or, dispunând în mod expres, că recursul împotriva încheierii de suspendare **se exercită în mod separat**, legiuitorul a înțeles să deroge de la regula din teza I a alin. (4) al art. 466, ceea ce se circumscrie ipotezelor de excepție din teza a II-a a aceluiași text, această posibilitate fiind recunoscută indiferent de faptul că hotărârea asupra fondului este definitivă sau nu.

Prin urmare, față de modul de reglementare a prevederilor art. 414 din Codul de procedură civilă, având în vedere că textul, în teza I-a, nu face distincție după cum încheierea de suspendare a judecății este pronunțată într-o cauză în care hotărârea ce urmează a fi pronunțată este sau nu definitivă și întrucât, potrivit tezei a II-a numai când suspendarea judecății a fost dispusă de Înalta Curte de Casație și Justiție, hotărârea este definitivă, se poate concluziona că, **recursul împotriva unei încheieri de suspendare a judecății cauzei pronunțată de o judecătorie, un tribunal sau o curte de apel este admisibil, indiferent că procesul se finalizează cu o hotărâre nedefinitivă sau definitivă**. Numai recursul declarat împotriva unei încheieri de suspendare a judecății cauzei pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție este inadmisibil.

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

Textul reglementează deci, o singură excepție de la regula posibilității atacării separate cu recurs a încheierii de suspendare a judecării cauzei, iar excepția este de strictă interpretare și aplicare, neputând fi extinsă.

Prin urmare, alin. (1) al art. 414 Cod procedură civilă prevede expres și neechivoc că măsura suspendării judecării oricărui proces, cu excepția celui care se desfășoară în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție, este supusă căii de atac a recursului.

§2.2. De altfel, această soluție decurge și din interpretarea *per a contrario* a tezei a II-a a art. 414 alin. (1) din Codul de procedură civilă, în sensul că este deschisă calea de atac a recursului în orice altă situație decât aceea a suspendării judecării cauzei pronunțate de către Înalta Curte de Casație și Justiție.

§3. Argumente desprinse din analiza sistematică

§3.1. În acest punct al analizei, propunem lămurirea înțelesului dispozițiilor art. 414 din Codul de procedură civilă, prin raportare și la celelalte norme procesual civile în materie decurgând, fie din același cod, fie din legi speciale.

Astfel, în conformitate cu prevederile art. 483 alin. (1) din Codul de procedură civilă, „hotărârile date în apel, cele date, potrivit legii, fără drept de apel, precum și alte hotărâri în cazurile expres prevăzute de lege sunt supuse recursului”.

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

De la această dispoziție legală care reglementează regula în ceea ce privește obiectul recursului, alineatul (2) al aceluiași articol instituie o serie de excepții, în care hotărârile nu mai sunt supuse recursului.⁷

Totodată, alineatul (2) teza a II-a a art. 483 alin. (1) din Codul de procedură civilă, prevede că *„nu sunt supuse recursului hotărârile date de instanțele de apel în cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului”*.

În același sens, art. 634 din Cod stipulează că, *„sunt hotărâri definitive:*

- 1. hotărârile care nu sunt supuse apelului și nici recursului;*
- 2. hotărârile date în primă instanță, fără drept de apel, neatacate cu recurs;*
- 3. hotărârile date în primă instanță, care nu au fost atacate cu apel;*
- 4. hotărârile date în apel, fără drept de recurs, precum și cele neatacate cu recurs;*
- 5. hotărârile date în recurs, chiar dacă prin acestea s-a soluționat fondul pricinii;*
- 6. orice alte hotărâri care, potrivit legii, nu mai pot fi atacate cu recurs.”*

În ceea ce privește regimul juridic al căilor de atac ce pot fi declarate împotriva încheierilor premergătoare (atât cele preparatorii, cât și cele

⁷ Pentru procesele pornite începând cu data de 15 februarie 2013 și până la data de 31 decembrie 2015, excepțiile sunt cele prevăzute de art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2003 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă.

Prin art. unic alin. (2) al Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 62/2015, s-a prevăzut că dispozițiile art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 se aplică și proceselor pornite începând cu data de 1 ianuarie 2016 și până la data de 31 decembrie 2016, inclusiv.

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

interlocutorii), se poate constata că acesta este reglementat de prevederile art. 466 alin. (4) din Codul de procedură civilă, conform căreia, *„împotriva încheierilor premergătoare nu se poate face apel decât odată cu fondul, afară numai dacă legea dispune altfel.”*

Acest text legal consacră deci, regula, potrivit căreia, dacă împotriva fondului nu este deschisă nicio cale de atac, atunci nici încheierea premergătoare nu este susceptibilă de a fi atacată. Această regulă este dedusă din aplicarea principiului de drept substanțial și procesual *accessorium sequitur principale*.⁸

De la această regulă există însă și excepții, respectiv situația în care *„legea dispune altfel”*.

Menționăm în acest sens, prevederile art. 406 alin.(6) din Codul de procedură civilă, referitoare la renunțarea la judecată, conform căreia, *„renunțarea la judecată se constată prin hotărâre supusă **recursului**, care va fi judecat de instanța ierarhic superioară celei care a luat act de renunțare. Când renunțarea are loc în fața unei secții a Înaltei Curți de Casație și Justiție, hotărârea este definitivă”,* precum și pe cele ale art. 421 alin. (2) din Cod, în materia perimării, care stipulează că, *„hotărârea care constată perimarea este supusă **recursului**, la instanța ierarhic superioară, în termen de 5 zile de la pronunțare. Când perimarea se constată de o secție a Înaltei Curți de Casație și Justiție, recursul se judecă de Completul de 5 judecători.”*

⁸ G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Ed. Hamangiu, București, 2015, p. 506

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

Totodată, așa cum am precizat, prin norma de la art. 414 din Noul Cod de procedură civilă, legiuitorul a prevăzut un regim juridic diferit, derogatoriu de la regimul de drept comun consacrat în cuprinsul dispozițiilor art. 466 alin. (4) din cod și pentru un alt incident procedural, respectiv pentru suspendarea judecării cauzei.

Se constată deci, că ori de câte ori legiuitorul a intenționat să instituie o derogare în ceea ce privește calea de atac exercitată împotriva încheierilor premergătoare a prevăzut în mod expres că poate fi exercitată calea de atac a apelului/recursului, chiar și în ipoteza în care hotărârea asupra fondului este definitivă.

În doctrină⁹ s-a arătat că, legiuitorul a admis această ipoteză întrucât instanța de recurs este pusă în fața unui incident procedural nou, născut întâia oară înaintea sa și care, anterior, nu făcuse obiectul unei verificări jurisdicționale.

În această situație, atât suspendarea judecării, cât și renunțarea la judecată sau perimarea, reprezintă incidente care apar pentru prima dată, direct în cursul judecării cererii de apel sau de recurs, nefăcând obiectul analizei în fața primei instanțe, astfel încât nu se poate susține faptul că, exercitând calea de atac a recursului împotriva încheierii date asupra acestor

⁹ V. Mitea, „Procedura în fața primei instanțe”, Conferințele Noul Cod de procedură civilă: material realizat în cadrul proiectului româno-elvețian "Asistență pentru consolidarea capacității instituționale în domeniul formării judecătorilor și procurorilor pentru aplicarea noilor coduri" / Consiliul Superior al Magistraturii, Institutul Național al Magistraturii. – București; www.inm-lex.ro;

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

incidente procedurale, ar însemna un recurs la recurs sau un recurs într-o cauză în care legea nu prevede această cale de atac.¹⁰

§3.2. Pe de altă parte, potrivit dispozițiilor art. 124 din Codul de procedură civilă:

„(1) Instanța competentă să judece cererea principală se va pronunța și asupra apărărilor și excepțiilor, în afara celor care constituie chestiuni prejudiciale și care, potrivit legii, sunt de competența exclusivă a altei instanțe.

„(2) Incidentele procedurale sunt soluționate de instanța în fața căreia se invocă, în afară de cazurile în care legea prevede în mod expres altfel.”

Totodată, în conformitate cu prevederile art. 494 din Cod, *„dispozițiile de procedură privind judecata în primă instanță și în apel se aplică și în instanța de recurs, în măsura în care nu sunt potrivnice celor cuprinse în prezenta secțiune.”*

Din interpretarea coroborată a acestor dispoziții legale, prin raportare la cele ale art. 414 alin. (1) din Codul de procedură civilă, rezultă că incidentul procedural al suspendării judecătii, se soluționează de instanța în fața căreia se invocă, deci inclusiv de către instanța de recurs sau de apel, atunci când apelul este ultima cale de atac și când incidentul este invocat pentru prima dată în acest stadiu procesual. Asupra acestui incident, instanța se pronunță prin încheiere, încheiere ce poate fi atacată cu recurs, în mod separat, la instanța ierarhic superioară, cu excepția situației în care a fost dispusă de Înalta Curte de Casație și Justiție, caz în care, hotărârea este definitivă.

¹⁰T.C Briciu, V. M. Ciobanu, *Câteva reflecții cu privire la soluțiile din doctrină și jurisprudență privind unele probleme ivite în aplicarea NCPC*, la adresa <http://www.juridice.ro/325265/cateva-reflectii-cu-privire-la-solutiile-din-doctrina-si-jurisprudenta-privind-unele-probleme-ivite-in-aplicarea-ncpc.html>;

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

Textul art. 414 din Codul de procedură civilă, anterior menționat, dă competența de soluționare a recursului în favoarea instanței ierarhic superioare celei menționate în art. 124 alin. (2), constituind în același timp, o situație expres prevăzută de lege în care încheierea premergătoare prin care instanța soluționează un incident procedural poate fi atacată separat cu recurs.

Astfel, în cazul suspendării recursului în fața unei curți de apel, singura cale procedurală pentru desființarea unei încheieri de suspendare este aceea a recursului la Înalta Curte de Casație și Justiție. Un atare recurs are temei și în dispozițiile art. 21 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, text ce deschide calea procedurală a recursului împotriva *„hotărârilor pronunțate de curțile de apel și a altor hotărâri, în cazurile prevăzute de lege, precum și recursurile declarate împotriva hotărârilor nedefinitive sau a actelor judecătorești, de orice natură, care nu pot fi atacate pe nicio altă cale”, iar „cursul judecătii a fost întrerupt în fața curților de apel”.*

Or, încheierea de suspendare a judecătii constituie, potrivit art. 424 alin. (5) din Codul de procedură civilă, o hotărâre judecătorească pentru care legea – art. 414 alin. (1) din Codul de procedură civilă - prevede posibilitatea atacării cu recurs.

Pe de altă parte, deși textul citat, cuprins în legea de organizare judiciară nu folosește sintagma „suspendare”, ci „întrerupere”, date fiind efectele suspendării judecătii, consider că această instituție juridică se circumscrie noțiunii mai largi de „întrerupere” care determină o sistare temporară a judecătii.

§4. Argumente desprinse din analiza jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului

Admisibilitatea recursului împotriva încheierilor de suspendare a judecății, inclusiv în situația în care aceste încheieri s-au pronunțat de o instanță de apel care judecă în ultimă instanță decurge și prin raportare la prevederile Convenției Europene a Drepturilor Omului.

În acest sens, precizăm că, suspendarea judecății reprezintă oprirea cursului judecății datorită apariției unor împrejurări voite de părți, care nu mai stăruie în soluționarea pricinii, ori independente de voința acestora.

Prin încheierea de suspendare a judecății, instanța nu se dezinvestește de soluționarea pricinii, dar procesul rămâne în nelucrare și orice act de procedură efectuat în timpul suspendării judecății este lovit de nulitate, nulitate care este, însă, relativă, putând fi invocată numai de partea al cărei interes este ocrotit prin norma legală în temeiul căreia s-a dispus suspendarea.

Suspendarea judecății reprezintă deci, un incident procedural care leagă instanța, astfel încât, potrivit dispozițiilor art. 235 din Codul de procedură civilă,¹¹ încheierea de suspendare a judecății are un caracter interlocutoriu.

Necesitatea existenței unei căi de atac împotriva încheierilor de suspendare pronunțate de către instanțe, inclusiv a celor pronunțate în apel (atunci când aceasta este ultima cale de atac), decurge și din natura juridică și

¹¹ Art. 235 din Codul de procedură civilă: „Instanța nu este legată de încheierile premergătoare cu caracter preparatoriu, ci numai de cele interlocutorii. Sunt încheieri interlocutorii acelea prin care, fără a se hotărî în totul asupra procesului, se soluționează excepții procesuale, incidente procedurale ori alte chestiuni litigioase.”

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

efectele suspendării, din faptul că suspendarea este un incident procesual care influențează cursul normal al dezbaterilor.

Astfel, arătăm că, suspendarea judecății operează în mod obiectiv, în sensul că oprește cursul procesului pentru toate părțile, indiferent de calitatea acestora; efectele suspendării se răsfrâng asupra tuturor părților din proces, fără nici o distincție în raport de calitatea lor procesuală; procesul civil nu poate fi menținut activ față de unele dintre părți și suspendat față de altele, întrucât acesta reprezintă un tot unitar, iar suspendarea, datorită acestui fapt, are un caracter indivizibil.

De asemenea, în virtutea acestui caracter obiectiv, suspendarea operează și în privința cererilor incidente și accesorii.

Pe de altă parte, dacă suspendarea s-a dispus în temeiul art. 411, art. 221 alin. (2) sau 242 Cod procedură civilă, de la data la care s-a luat măsura suspendării începe să curgă termenul de perimare; în celelalte cazuri de suspendare, termenul de perimare este suspendat în perioadele și după distincțiile prevăzute la art. 418 din Cod.¹²

Or, în asemenea condiții, apreciem că, întreruperea cursului judecății și, deci, a soluționării procesului, indiferent de faza procesuală în care acest incident a intervenit, nu poate rămâne în afara controlului judecătoresc.

Voința legiuitorului de a reglementa expres o cale de atac împotriva încheierii de suspendare a cursului procesului este justificată de necesitatea de a supune cenzurii instanței superioare legalitatea prelungirii de

¹² M. Fodor, *Drept procesual civil. Teoria generală. Judecata în primă instanță. Căile de atac. Mijloace procesuale de asigurare a unei practici judiciare unitare. Proceduri speciale. Arbitraj. Reglementare, doctrină, grile*, Editura Universul Juridic, București 2014, p. 447

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

natură a afecta termenul rezonabil de soluționare a cauzei, componentă a dreptului la un proces echitabil, la care face referire art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului și libertăților fundamentale.

Aceasta, cu atât mai mult cu cât, în cadrul unui proces, pot exista și participanți care nu au la dispoziție posibilitatea legală de a solicita repunerea cauzei pe rol, în interiorul termenului de perimare, aceștia neavând calitatea de părți.

O astfel de situație, poate fi, spre exemplu, cea a Ministerului Public, în cauzele în care acesta a declarat apel sau recurs, iar calea de atac astfel declarată, s-a suspendat ca urmare a neprezentării părților legal citate care nu au cerut judecarea în lipsă ori atunci când aceste părți cer suspendarea.

Este posibil ca, în această ipoteză, părțile, de conivență, să nu mai solicite repunerea cauzei pe rol, ceea ce are, ca ultimă finalitate, perimarea căii de atac declarate de procuror, ca participant și, implicit, menținerea hotărârii fondului.

În acest mod, incidentul procedural al suspendării ajunge să aibă consecințe, inclusiv, asupra fondului pricinii.

Prin urmare, inexistența unui control judecătoresc asupra încheierii de suspendare dispusă pentru prima dată în ultima cale de atac, ar conduce la inexistența unor garanții și instrumente care să asigure că funcția reparatorie și cea sancționatorie ale justiției sunt exercitate într-un cadru de legalitate și operativitate, înlăturându-se astfel posibilitatea producerii de noi vătămări în însuși demersul de a înlătuiri actul de justiție.

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

În fapt, aceasta ar echivala cu refuzul, chiar și pe timp limitat, al accesului la justiție, ceea ce ar încălca prevederile art. 21 din Constituția României, precum și ale art. 6 și 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

În sensul garantării dreptului la un proces echitabil sub aspectul rezonabilității procedurilor, Curtea Europeană acționează pe calea celor două drepturi procedurale mai sus menționate, transformând astfel, art. 6 par. 1 și art. 13, atât în resorturi juridice la care orice persoană poate recurge în vederea apărării drepturilor sale, cât și în veritabile instrumente de măsurare a nivelului de eficiență a sistemelor judiciare ale statelor părți la Convenție.

Astfel, învederând faptul că rezonabilitatea duratei procedurilor judiciare nu poate fi apreciată *in abstracto*, mecanic, ci trebuie realizată în fiecare cauză în parte, în funcție de circumstanțele sale concrete, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a trasat pe tărâmul art. 6 par. 1 din Convenție o serie de linii directoare, indicând criteriile ce trebuie avute în vedere în aprecierea caracterului rezonabil al duratei avute în vedere.

În acest sens Curtea arată că este necesar ca analiza termenului de desfășurare a procedurilor judiciare să se facă prin raportare la criteriile consacrate de jurisprudența sa, respectiv complexitatea cauzei în fapt și în drept, comportamentul părților din proces precum și comportamentul autorităților statale competente, în special a autorităților judecătorești.

Având în vedere importanța majoră pe care o are conduita autorităților implicate în desfășurarea procedurilor judiciare și efectele produse

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

de către perioadele de inactivitate a acestora asupra drepturilor persoanelor, se impune concluzia necesității reglementării de către autoritățile naționale a unor remedii pentru depășirea duratei rezonabile a procedurilor.

Sub acest aspect, garantarea dreptului la un recurs efectiv, potrivit căruia orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de către Convenție au fost încălcate, are dreptul de a se adresa efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane ce au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale, apare ca fundamentală.

Art. 13 din Convenție impune astfel statelor contractante o obligație pozitivă ce are ca obiect reglementarea, în cadrul legislației interne, a unui recurs care să permită înlăturarea eventualelor încălcări aduse dispozițiilor Convenției, efectivitatea acestuia constând în aceea că abilitază instanța națională competentă să examineze conținutul plângerii întemeiate pe o dispoziție a Convenției și să ofere o reparație adecvată.¹³

Absența unui asemenea recurs în dreptul intern constituie în opinia instanței europene o încălcare a acestei obligații și deci a prevederilor Convenției.

Consacrând expres caracterul subsidiar al sistemului european de protecție, art. 13 din Convenție enunță explicit obligația statelor părți de a apăra drepturile omului, în primul rând, în propria lor ordine juridică, stabilind astfel în favoarea justițiabililor o garanție suplimentară de recunoaștere efectivă a acestor drepturi.

¹³ CEDO, cauza *Aydın c. Turciei*, hotărâre din 25 septembrie 1997, cauza *Kaya c. Turciei*, hotărâre din 19 februarie 1998, cauza *Z și alții c. Regatului Unit*, hotărâre din 10 mai 2001;

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

Astfel, în jurisprudența sa,¹⁴ Curtea a arătat că art. 13 din Convenție garantează existența în dreptul intern a unei căi de atac care permite prevalarea de drepturile și libertățile consacrate de Convenție. Prin urmare, această dispoziție are drept consecință o cale de atac internă care să permită examinarea conținutului unei „plângeri credibile” întemeiate pe Convenție și care oferă măsurile de reparație corespunzătoare.

„Eficiența” unei „căi de atac” în sensul art. 13 nu depinde de certitudinea unei soluții favorabile pentru reclamant. De asemenea, nu este nevoie ca „instanța” menționată în această dispoziție să fie o instituție judiciară, dar în acest caz competențele sale și garanțiile pe care le prezintă sunt luate în considerare în aprecierea eficienței acțiunii exercitate în fața sa. De asemenea, toate căile de atac oferite de dreptul intern pot răspunde cerințelor art. 13, chiar dacă nici una dintre acestea nu corespunde în întregime cerințelor acestuia.

Prin urmare, Curtea a stabilit de fiecare dată dacă mijloacele de care justițiabilii dispun în dreptul intern sunt „eficiente” în sensul că pot împiedica apariția sau continuarea unei încălcări pretinse sau pot furniza persoanei interesate o măsură de reparație corespunzătoare pentru orice încălcare deja produsă. Prin urmare, o acțiune este eficientă atunci când permite fie o intervenție mai rapidă a instanțelor sesizate, fie furnizarea către justițiabil a unei reparații corespunzătoare pentru întârzierile deja semnalate¹⁵.

¹⁴ CEDO, cauza *Abamiuc c. României*, cererea nr. 37411/02, hotărârea din 24 februarie 2009, www.echr.coe.int.

¹⁵ *Kudla împotriva Poloniei* (MC), nr. 30210/96, pct. 157-158 și *Sürmeli împotriva Germaniei* (MC), nr. 75529/01, pct. 98-99

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CABINET PROCUROR GENERAL

*

*

*

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 517 din Codul de procedură civilă, solicit admiterea recursului în interesul legii declarat de Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție și pronunțarea unei hotărâri prin care să se asigure interpretarea și aplicarea unitară a legii în problema de drept sesizată.

PROCUROR GENERAL,
AUGUSTIN LAZĂR